

รูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
ของชุมชนริมน้ำจันทบูร
MODEL OF WAY OF LIFE ACCORDING TO SUFFICIENCY
ECONOMY PRINCIPLES OF CHANTHABOON WATERFRONT
COMMUNITY

¹ศุภกิจ ภักดีแสน และ ²จิตสุตา คำมุงคุณ

¹ Suphakit Phakdeesaen and ² Jitsuda Khammungkhun

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahaculalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹suppakit21@hotmail.com, ²khammungkhun2532@gmail.com

Received December 25, 2020; Revised February 12, 2021; Accepted March 20, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาความเป็นมาและวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำจันทบูร (2) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบูร (3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบูร ระเบียบวิธีวิจัยใช้แบบผสมวิธี (Mixed Methods) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (1) การวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) 11 คน เลือกแบบเจาะจงจากผู้ทรงคุณวุฒิเครื่องมือเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้าง (Structure In-Depth Interview) เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกตัวต่อตัว (Face-to-Face In-Depth Interview) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาความ (Descriptive Interpretation) (2) การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 190 คน จากจำนวนประชากร 364 คน ด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. ความเป็นมา

¹ อาจารย์ ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² อาจารย์ ดร. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

และวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำจันทบูร พบว่า ชุมชนริมน้ำจันทบูร เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีประวัติ ยาวนานมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ในอดีตเคยเป็นศูนย์การค้าที่รุ่งเรือง ชุมชนที่มีการ ผสมผสานกันอย่างลงตัวของศาสนา วัฒนธรรมประเพณี ศิลปกรรม และผู้คนที่อาศัยอยู่ ร่วมกันอย่างกลมกลืน เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวจะได้รับความรู้ไปในตัวด้วย นั่นคือ การเที่ยวไปแล้วก็เรียนรู้ไปด้วย ชุมชนริมน้ำจันทบูรนั้น เป็นชุมชนเส้นทางสายเศรษฐกิจ วัฒนธรรม ที่สะท้อนความเข้มแข็ง ความมีชีวิตชีวาที่ดี น่าสนใจในการขับเคลื่อนชุมชนแห่ง วิถีวัฒนธรรมนี้ให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง 2. การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ ชุมชนริมน้ำจันทบูร ในด้านการดำเนินวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ ด้านการดำเนินวิถีชีวิตด้านสังคม ด้านการเป็นสังคมเมือง ด้านการดำเนินวิถีชีวิตและด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3. รูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบูร พบว่า ชุมชนริมน้ำจันทบูรเป็นชุมชนที่มีความหลากหลาย ด้านวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา จนกลาย มาเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนริมน้ำจันทบูร อันเป็นทุนทางสังคมวัฒนธรรม เพราะรูปแบบการ ดำเนินชีวิตในอดีตส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปในทางเรือไม่ว่าจะเป็นการค้า การขาย การติดต่อกัน, ส่วนรูปแบบการดำเนินชีวิตในปัจจุบันจะดำเนินไปทางด้านขนส่งทางบก เปลี่ยนแปลง จากสภาพในอดีตที่เป็นทางเรือ มาเป็นการคมนาคมทางบก หรือรถแทน เป็นชุมชนที่อาศัย อยู่สำหรับค้าขายส่วนใหญ่ ปัจจุบันจะเป็นประชากรแฝง ที่มาเช่า หรือเช่ากิจการ เช่าร้าน เช่าบ้าน การค้า การขาย และการลงทุน รูปแบบที่ตลาดท่องเที่ยวไทยต้องการ ความต้องการ ที่จะอนุรักษ์และนำเสนอวิถีความเป็นชุมชนในแบบที่เป็นตัวของตัวเอง พาณิชย์จังหวัดเข้ามา เพื่อเสนอแผนการท่องเที่ยวในรูปแบบของเส้นทางสายเศรษฐกิจวัฒนธรรมจึงน่าจะเป็นสิ่งที่ดี ที่ดึงดูดผู้คนเข้ามาในจังหวัด

คำสำคัญ : รูปแบบวิถีชีวิต, หลักเศรษฐกิจพอเพียง, ชุมชนริมน้ำจันทบูร

Abstract

The purposes of this research included: (1) To study the history and way of life of Chanthaboon waterfront community; (2) To study the application of Sufficiency Economy Philosophy of Chanthaboon waterfront community; and (3) To propose a model of way of life according to Sufficiency Economy Principles of Chanthaboon waterfront community. The research methods were mixed methods including qualitative and quantitative research: (1) qualitative research by specifying 11 key informants selected by purposive sampling from the experts. Data collecting instrument was a structured in-depth interview. The data were collected by using face-to-face in-depth interview and analyzed by using descriptive interpretation; and (2) quantitative research by collecting data through a questionnaire from 190 samples out of the population of

364. The data were analyzed by using descriptive statistics including frequency, percentage, mean and standard deviation. The results of this research were as follows.

1. The history and way of life of Chanthaboon waterfront community showed that Chanthaboon waterfront community was an ancient community that had a long history since the Ayutthaya period. In the past, it used to be a prosperous commercial center. The community was perfectly blended with religions, cultures, traditions and arts and the people lived together harmoniously. While tourists were traveling, they would simultaneously gain knowledge i.e. traveling together with learning. Chanthaboon waterfront community was an economic and cultural route reflecting the strength and good vision that was interesting in driving this cultural community to be a strengthened one. 2. In the application of the Sufficiency Economy Philosophy of Chanthaboon waterfront community, it was found that the philosophy was applied in various aspects of the community including economic way of life, social way of life, urban society aspect, living a way of life and natural resources and environment. 3. The model of way of life according to the sufficiency economy principles of Chanthaboon waterfront community showed that the community had its diversity of culture, race and religion and became the identity of Chanthaboon waterfront community. This was considered as a social and cultural capital. That was because most of lifestyle in the past focused on boat transportation in trading, selling or contacting with others. For the present lifestyle, the boat transportation was replaced by land transportation. Nowadays, most of the residents were mainly in trading. There were also latent population renting or buying local shops to invest and trade following the model of Thai tourism market. The Provincial Commercial Office had proposed tourism plan through economic and cultural route that might be attractive for tourists to come to visit.

Keywords: Model of Way of Life, Sufficiency Economy Principles, Chanthaboon Waterfront Community

บทนำ

ท่ามกลางสภาวะวิกฤตต่างๆ ที่คนไทยต้องเผชิญอยู่ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ที่ผ่านมาในอดีตจนถึงปัจจุบัน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) ได้ทรงชี้แนวทางการดำเนินชีวิตตาม “เศรษฐกิจพอเพียง” ของประชาชนในทุกๆ ระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชนหรือหน่วยงานภาครัฐในการปฏิบัติงานหรือการบริหารพัฒนาประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางมีความพอประมาณ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาท มีเหตุผลและสร้างภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นทั้งจากปัจจัย

ภายในและภายนอกอย่างรอบคอบ ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนให้มีความสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์ และความรอบรู้ที่เหมาะสมการดำเนินชีวิตควรใช้ความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมโลกภายนอกได้ ดังกระแสพระราชดำรัส

“...เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็มแต่คนส่วนมากมักไม่เห็นเสาเข็มและลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป...”

(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550: 4)

ชุมชนริมน้ำจันทบูรเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีอายุยาวนานถึงปัจจุบันประมาณ 300 ปีเชษ นับตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงย้ายตัวเมืองจันทบุรีจากบ้านหัววัง ตำบลพุงทะเลาย ซึ่งตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำจันทบุรีมาตั้งใหม่ที่บ้านลุ่มฝั่งตะวันตกของแม่น้ำจันทบุรี นับเป็นการย้ายเมืองครั้งที่ 3 ตัวเมืองสร้างอยู่บนเนิน (บริเวณค่ายตากสินปัจจุบัน) และมีพื้นที่ลาดลงมาถึงบริเวณริมฝั่งแม่น้ำจันทบุรี เนื่องจากเมืองใหม่ที่บ้านลุ่มเป็นพื้นที่ทำเลดีติดแม่น้ำสะดวกในการคมนาคมขนส่งและการอุปโภคบริโภค จึงมีการขยายตัวทั้งพื้นที่และจำนวนประชากรมากขึ้นตามแนวริมฝั่งแม่น้ำจันทบุรีตั้งแต่อ่านท่าสิงห์ ท่าหลวง ถึงตลาดล่าง ซึ่งในอดีตเรียก ตลาดเหนือ ตลาดกลางและตลาดใต้(ปัจจุบันเรียกตลาดล่าง) ประกอบกับเมืองจันทบูรเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญทางชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งในสมัยรัชการที่ 4 ย่านท่าหลวงเคยเป็นศูนย์กลางการเดินทางและการพาณิชย์และด่านเก็บภาษีที่สำคัญ และในสมัยรัชการที่ 5 ได้ตั้งย่านท่าหลวงให้เป็นอำเภอท่าหลวง (ประภาพรรณ ฉัตรมาลัย, 2552: 15) ซึ่งมีริมฝั่งแม่น้ำเป็นชายหาดกว้างเหมาะแก่การใช้ประโยชน์ด้านการคมนาคมขนส่งและการอุปโภคบริโภคแหล่งน้ำในอดีตย่านท่าหลวงมีความเจริญรุ่งเรืองมากเป็นศูนย์กลางการค้าของเมืองจันทบูร มีท่าเทียบจอดเรือค้าขายหลายแห่งถนนสายแรกที่สร้างขึ้นคือ ถนนเลียบบนที่หรือถนนสุขาภิบาลจึงถือว่าชุมชนริมน้ำจันทบูร เริ่มต้นจากหัวถนนสุขาภิบาล คือ ย่านท่าหลวงปี พ.ศ.2442 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ได้จัดตั้งเมืองจันทบูรเป็นมณฑลจันทบุรี ย่านท่าหลวงเป็นที่ตั้งของอำเภอท่าหลวง ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงมาจากด่านเก็บเงินภาษีในสมัยรัชกาลที่ 4 นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์กลางการเดินทางและการพาณิชย์มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ในคราวจัดงานฉลองเมืองจันท 3 วัน 3 คืน เมื่อวันที่ 15 -17 มกราคม พ.ศ. 2447หลังจากฝรั่งเศสออกจากเมืองจันทไปตราดแล้วและในวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ.2450 เป็นพื้นที่รับเสด็จรัชกาลที่ 5 มีการสร้างศาลาทำน้ำที่ท่าหลวงเป็นที่รับเสด็จ (ประภาพรรณ ฉัตรมาลัย, 2556: 14-18)

นอกจากนี้สถาบันอาศรมศิลป์ยังเสนอแนวคิดให้กับชุมชน ในการอนุรักษ์อย่างบูรณาการในรูปแบบของ กิจกรรมสังคมเพื่ออนุรักษ์สถาปัตยกรรมและชุมชน (Social Enterprise for Architectural and Community Conservation) ได้แก่ (1) บ้านเลขที่ 69 (บ้านขุน

อนุสรสมบัติ) ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนที่ทรงคุณค่าให้ศึกษาย้อนถึงวิถีชีวิตวันวาน การรักษา การอนุรักษ์และฟื้นฟูเมืองเก่า (2) บ้านเลขที่ 252 (บ้านหลวงราชไมตรี) (3) บ้านเลขที่ 148 (บ้านหลวงประกอบนิติสาร) ให้เป็นบ้านแหล่งเรียนรู้ และที่พัก พิพิธภัณฑ์ (museum inn) (ประภาพรรณ ฉัตรมาลัย, 2556: 19-27, 88)

นับเป็นเวลาเกือบ 1 ทศวรรษ ที่ชุมชนแห่งนี้ได้นำหลักการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน ร่วมสร้างเป้าหมายร่วมกันภายใต้คำขวัญว่า “ย้อนวิถีจันท สรรงสรรค์วิถีไทย” ควบคู่กับการนำ แนวความคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ปฏิบัติผลที่เกิดขึ้นก่อให้เกิด คุณค่าแก่พื้นที่ ทำให้เกิดการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถกระตุ้นระบบเศรษฐกิจของ ชุมชนได้ดีในระดับหนึ่ง แต่อย่างไรก็ดียังไม่เพียงพอสำหรับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของ ภาครัฐที่มุ่งส่งเสริมให้แต่ละชุมชนได้พัฒนาตนเองให้มีระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็ง ตาม โมเดลยุคไทยแลนด์ 4.0 “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ในแผนพัฒนาของชาติฉบับที่ 12 (ปีพ.ศ. 2560-2564) โดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (รัชการที่ 9) เป็นแนวทางในการพัฒนา จากข้อมูลและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะ ศึกษาการนำแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตที่ สอดคล้องกันของคนในชุมชนและแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแนวเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนถึงทิศทางในอนาคตที่ชาวชุมชนจะร่วมกันเดินต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำจันทบูร
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบูร
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำ

จันทบูร

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) กล่าวคือ ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้รูปแบบ การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (questionnaire) ในการเก็บ ข้อมูลจากประชาชนชุมชนริมน้ำจันทบูรและระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการวิจัยเชิงเอกสารกับการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) กลุ่มเป้าหมายของโครงการประกอบไปด้วย 1) ประชาชนในพื้นที่เป็นการศึกษาจากกลุ่ม

ตัวอย่าง 2) ผู้นำชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาชนริมน้ำจันทบุรี ซึ่งประกอบไปด้วย ชุมชนย่อยที่ 4 และชุมชนย่อยที่ 13 ตลอดถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงริมน้ำจันทบุรี โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่

1.1 ประชาชนในพื้นที่ เป็นการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน จำนวน 190 คน

1.2 ผู้นำชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาชนริมน้ำจันทบุรี ได้แก่ 1) ชุมชนย่อยที่ 4 จำนวน 5 คน และ 2) ชุมชนย่อยที่ 13 จำนวน 4 คน รวม 9 คน

1.3 หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ 1) เทศบาลเมืองจันทบุรี จำนวน 1 คน และ 2) สำนักงานสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดจันทบุรี จำนวน 4 คน รวม 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 11 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษารูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 4 ด้าน โดยได้จัดการออกเป็นด้านที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในแต่ละด้านที่เป็นความจำเป็นที่เป็นหลักผู้วิจัยได้สรุปออกมาเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม 3) ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านวัฒนธรรม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิจัยโดยผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามที่มีคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์งานวิจัย คือ มุ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งจัดเป็นการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) โดยผู้วิจัยจะใช้การวิจัยเชิงสำรวจจากกลุ่มประชากร ข้อมูลที่รวบรวมได้จะได้นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติเบื้องต้นต่อไป ประชาชนชุมชนริมน้ำจันทบุรี ชุมชนย่อยที่ 4 และ ชุมชนย่อยที่ 13 รวม 2 ชุมชน จำนวน 364 ครัวเรือน (สำนักงานเทศบาลเมืองจันทบุรี ประจำปี, 2560: 43) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 190 คน เฉพาะบริเวณกลุ่มบ้านเรือนสองฝั่งถนนสุขาภิบาลจากบริเวณสะพานวัดจันทนารามจนสุดถนนบริเวณซอยตรอกกระจ่าง ระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการเจาะจง (Purposive Sampling) ตามความสำคัญของประเด็นที่ศึกษา โดยมุ่งเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก สำหรับสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และประชาชนริมน้ำจันทบุรี ซึ่งประกอบไปด้วย ชุมชนย่อยที่ 4 และ ชุมชนย่อยที่ 13 โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง มาตรวจสอบความสมบูรณ์และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จะใช้สถิติเชิงบรรยายเป็นหลักในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และเสนอค่าสถิติเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

4.1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปผู้ให้ข้อมูลวิเคราะห์ใช้ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

4.2 วิเคราะห์แบบสอบถามรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบุรี โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) เป็นรายข้อรายด้าน และโดยรวมทั้งฉบับเพื่อใช้ในการประเมินค่าและแปลความหมายของคะแนน โดยนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

4.3 แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบุรีเป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) แล้วนำเสนอแบบความเรียงและพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. สรุปผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณ

1.1 ความคิดเห็นของประชาชนริมน้ำจันทบุรีต่อรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนริมน้ำจันทบุรี ทั้งสองฝั่งแม่น้ำ ซึ่งประกอบไปด้วยชุมชนย่อยที่ 4 และชุมชนย่อยที่ 13 ทั้งหมด มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$)

1.2 ความคิดเห็นของประชาชนริมน้ำจันทบุรีต่อรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิต

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนริมน้ำจันทบุรี ทั้งสองฝั่งแม่น้ำ ซึ่งประกอบไปด้วยชุมชนย่อยที่ 4 และชุมชนย่อยที่ 13 ทั้งหมด มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$)

2. สรุปผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

2.1 ความเป็นมาและวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำจันทบุรี

1) บริบทพื้นที่ของชุมชนริมน้ำจันทบุรี ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ชุมชนเก่าแก่วัดแม่จันทบุรีด้านตะวันตกแต่เดิมรู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า"บ้านลุ่ม" ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ของชาวจีนและญวนอพยพตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นต่อมาได้พัฒนา มาเป็น ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการค้าของจันทบุรี และมีความยาวเส้นทางถนนประมาณ 1

รูปแบบการปรับปรุงแต่ไม่เปลี่ยนแปลง สภาพดั้งเดิมของความเป็นชุมชนเก่าแก่และวิถีชีวิตคนริมน้ำ รักษาวิถีธรรมชาติดั้งเดิม ด้วยการอนุรักษ์ ปรับปรุง แต่ไม่เปลี่ยนแปลงไปมาก

4) ด้านวัฒนธรรม ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักคือ การฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมตามชุมชนเป็นถนนคนเดิน “ถนนวิถีชีวิตดั้งเดิม” สืบทอดกันมาตามวิถีชีวิตเป็นการผสมผสานวัฒนธรรมทางศาสนาการผสมผสานวัฒนธรรม 3 วัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมไทย จีน ญวน และรูปแบบใหม่ที่เน้นเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชิงวิถีชีวิตและเชิงอนุรักษ์ ชุมชนริมน้ำจันทบูรยังคงสืบทอดศิลปะและวัฒนธรรมต่างๆ ในอดีตไว้ได้เป็นอย่างดีที่ไม่ได้นำออกมาจัดแสดงหรือสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้ชม

2.3 รูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนริมน้ำจันทบูร

1) รูปแบบการดำรงชีวิตของชุมชนริมน้ำจันทบูรในอดีต ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ชุมชนริมน้ำจันทบูรเป็นชุมชนที่มีความหลากหลาย ด้านวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา จนกลายมาเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนริมน้ำจันทบูร อันเป็นทุนทางสังคม วัฒนธรรมของชุมชนประการหนึ่ง ชุมชนริมน้ำจันทบูรมีประเพณีอันสืบทอดมาจากการเป็นชุมชนแห่งวิถีสามวัฒนธรรม คือ ไทย, จีน, และญวน เป็นการผสมผสานทางพิธีกรรม ความเชื่ออาจเกิดจากการยอมรับและเคารพในสิทธิและความหลากหลายในพื้นที่ชุมชนริมน้ำจันทบูร เพราะรูปแบบการดำเนินชีวิตในอดีตส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปในทางเรือไม่ว่าจะเป็นการค้า การขาย การติดต่อกัน เป็นต้น

2) รูปแบบการดำรงชีวิตของชุมชนริมน้ำจันทบูรในปัจจุบัน ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักคือ รูปแบบการดำเนินชีวิตในปัจจุบันจะดำเนินไปทางด้านการขนส่งทางบก เปลี่ยนแปลงจากสภาพในอดีตที่เป็นทางเรือ มาเป็นการคมนาคมทางบก หรือรถแทน เป็นชุมชนที่อาศัยอยู่สำหรับค้าขายส่วนใหญ่ ปัจจุบันจะเป็นประชากรแฝง ที่มาเช่า หรือเช่ากิจการ เชงร้าน เช่าร้าน เพื่อการค้าการขายและการลงทุน รูปแบบที่ตลาดท่องเที่ยวไทย ต้องการ ความต้องการที่จะอนุรักษ์และนำเสนอมิติความเป็นชุมชนในแบบที่เป็นของตัวเอง พาณิชย์จังหวัดเข้ามาเพื่อเสนอแผนการท่องเที่ยวเส้นทางสายเศรษฐกิจวัฒนธรรม ในรูปแบบของเส้นทางสายเศรษฐกิจวัฒนธรรมจึงน่าจะเป็นสิ่งที่ดี ที่ดึงดูดผู้คนเข้ามาในจังหวัด

อภิปรายผล

1. ความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนริมน้ำจันทบูร ต่อรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบูร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนริมน้ำจันทบูร ทั้งสองฝั่งแม่น้ำ ซึ่งประกอบไปด้วย ชุมชนย่อยที่

4 และชุมชนย่อยที่ 13 ทั้งหมด เห็นด้วยกับรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิต ความเป็นมาและวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำจันทบูร การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบูร และรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบูร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Schieffer, L.G. and Kanuk, 1970: 86) ที่กล่าวถึงรูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle) เป็นเรื่องทางด้านจิตใจ (Mental) ได้แก่ ทัศนคติ (Attitudes) ความเชื่อ (Beliefs) ความคิดเห็น (Opinions) บุคลิกภาพ (Personality) การวิเคราะห์และศึกษาเรื่องกิจกรรม หรือพฤติกรรมของผู้บริโภค รวมถึง ค่านิยม เป็นผลของการแสดงออกของความรู้สึภายในของบุคคล (Self Concept) ซึ่งเป็นวิธีการที่บุคคลเลือกที่จะอยู่พยายามให้มีรายได้และมีความสามารถ จากสถานะทางสังคม และความปรารถนาภายในบุคคล เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนซึ่งรวมกันซื้อสินค้าที่ซื้อ วิธีที่ใช้สินค้าและวิธีการคิดเกี่ยวกับสินค้า เป็นบทสรุปของการตัดสินใจในอดีตและเป็นการวางแผนในอนาคต เป็นภาพรวมทั้งหมดของบุคคลหนึ่งที่มีต่อสิ่งแวดล้อมของคนๆ นั้นและเป็นประโยชน์ต่อการแบ่งส่วนตลาด และสอดคล้องกับแนวคิดของ (Hawkins, D.I., Best, R. J. & Coney, K.A., 2001: 436) กล่าวว่า รูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle) หมายถึง ลักษณะการใช้ชีวิตของแต่ละบุคคลซึ่งเกิดขึ้นจากการหล่อหลอมจากสังคมที่อาศัยโดยจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวงจรชีวิต ของแต่ละบุคคลซึ่งเกิดขึ้นจากการหล่อหลอมจากสังคมที่อาศัยอยู่ โดยจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวงจรชีวิต (Life Cycle) ทั้งนี้รูปแบบการดำเนินชีวิตมักได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย ได้แก่ วัฒนธรรม ค่านิยม ลักษณะทางประชากร เป็นต้น และมีผลต่อพฤติกรรมและการบริโภค ดังตารางต่อไปนี้ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ (ปริยานุช พิบูลสรารุช, 2550: 26) ได้กล่าวถึง การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดความสมดุลไว้ 4 ด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การดำรงชีวิตโดยรายได้สมดุลกับรายจ่าย มีเหตุผลในการใช้จ่ายเงิน มีเหตุผลในการใช้ของเพราะจำเป็น หรือฟุ่มเฟือย มีการออมเงิน หรือมีสวัสดิการ เช่น การซื้อประกันชีวิต ประกันสุขภาพ หรือสวัสดิการต่างๆ

2. ด้านสังคม หมายถึง การที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปันกำลังทรัพย์ กำลังกาย กำลังใจ และกำลังความรู้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การทำงานอย่างรอบคอบ ทำงานด้วยความระมัดระวัง มีความเพียร ความอดทน และมีน้ำใจ

3. ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน

4. ด้านวัฒนธรรม หมายถึง เห็นคุณค่าในความเป็นไทย เอกลักษณ์ของไทย เห็นประโยชน์ และคุณค่าของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่น รู้จักเลือกรับและแยกแยะวัฒนธรรมอื่นๆ

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุเทพ ศรีบุญเพ็งและวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจของร้านชัยเจริญ เมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลดอนกายาน อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินธุรกิจของร้านชัยเจริญเมล็ดพันธุ์ข้าว ในด้านของความพอประมาณได้นำมาประยุกต์ใช้กับการลงทุนและการสรรหาบุคลากรให้เหมาะสมกับฐานะของกิจการ โดยนำหลักการมีเหตุมีผลมาพิจารณาคบคู่กันไป กิจการได้สร้างภูมิคุ้มกันให้กับธุรกิจโดยเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้มากที่สุด ทั้งนี้พนักงานของร้านชัยเจริญ เมล็ดพันธุ์ข้าว ที่เกิดการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกิจการภายใต้การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เกิดจากทัศนคติของพนักงานที่มีความเชื่อมั่นในตัวผู้ประกอบการและความศรัทธา ต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระราชทานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต อีกทั้งความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจภายใต้การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ กิจการได้นำหลักคุณธรรมมาใช้กับพนักงานโดยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี การนำหลักภูมิคุ้มกันมาเป็นแนวทางในการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจให้สังคมยอมรับและรู้จักอย่างกว้างขวาง กิจการได้นำหลักของความพอประมาณมาใช้ในการสร้างผลการดำเนินงานที่มีเสถียรภาพโดยมุ่งเน้นไปที่กำไร ที่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งพาตนเองได้ส่งผลให้ธุรกิจประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาภาสิต สิริเมธ, 2557) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2. การเปรียบเทียบ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวมประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ โดยภาพรวมไม่ต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ พบว่า อุปสรรคหรือปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร่วมกับชุมชนในการแก้ปัญหาต่างๆ เริ่มตั้งแต่ให้ประชาชนร่วมรับรู้ รับทราบ ร่วมวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นๆร่วมกันอย่างดี

2. การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบูร 4 ด้าน มาประยุกต์ใช้ในการนำเสนอรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำจันทบูร

จากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบูร” พบว่า การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบูร 4 ด้าน มาประยุกต์ใช้ในการนำเสนอรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำจันทบูร ที่ประกอบไปด้วย 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ 4) ด้านวัฒนธรรม โดยผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1) ด้านเศรษฐกิจ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักคือ เศรษฐกิจในชุมชนที่เรานำของจากที่อื่นเข้ามา คนในชุมชนรวมตัวกัน ทางวัฒนธรรมส่งบุคลากรมาฝึกอบรม เรียกว่า “วิสาหกิจชุมชน” ค้าขายสินค้าตามความเหมาะสม โดยไม่หวังกำไรเกินควร เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ความพึงพอใจในชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืน การกินอยู่อย่างพอเพียง ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ชุมชนริมน้ำจันทบูร มีการเสนอวิธีที่ดำเนินการให้สอดคล้องกับความต้องการของจังหวัด

จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนริมน้ำจันทบูร ทั้งสองฝั่งแม่น้ำ ซึ่งประกอบไปด้วย ชุมชนย่อยที่ 4 และชุมชนย่อยที่ 13 ทั้งหมด มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบูร ด้านเศรษฐกิจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ประชาชนประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนริมน้ำจันทบูร ทั้งสองฝั่งแม่น้ำ ซึ่งประกอบไปด้วย ชุมชนย่อยที่ 4 และชุมชนย่อยที่ 13 มีความคิดเห็นว่า รูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบูร ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในครอบครัวอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้งและเข้าร่วมกิจกรรมการออม เช่น เป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ สหกรณ์ออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน กองทุนอื่นๆและธนาคาร เป็นต้น สำหรับข้ออื่นๆที่เหลือ ประชาชนประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนริมน้ำจันทบูร ทั้งสองฝั่งแม่น้ำ ซึ่งประกอบไปด้วย ชุมชนย่อยที่ 4 และชุมชนย่อยที่ 13 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์, 2546: 91) ได้กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจเป็นปรากฏการณ์ที่ผูกพันกับชีวิตของมนุษย์ เพราะมนุษย์มีความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิต ซึ่งรวมเรียกว่า ความต้องการปัจจัย 4 อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ในขณะที่ความต้องการของมนุษย์ในเรื่องเหล่านี้มีอยู่อย่างมากมายและมนุษย์ยังมีความต้องการปัจจัยอื่นๆ เพิ่มขึ้นอีก เช่น การสื่อสาร การคมนาคม การศึกษา การพักผ่อนหย่อนใจ จากความต้องการได้นำไปสู่การค้นพบด้านเทคโนโลยีและพัฒนาเทคโนโลยีนั้น ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ทำให้ความต้องการด้านธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น แต่ทรัพยากรที่ตอบสนองความต้องการของมนุษย์นั้นอยู่อย่างจำกัด ทำให้ขาดความสมดุลระหว่างความต้องการและการตอบสนองความต้องการ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากเป็น

ปัญหาพื้นฐานเศรษฐกิจ เมื่อเกิดปัญหาเศรษฐกิจก็จะมีผลกระทบต่อชีวิตของคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านรายได้ การทำงาน การบริโภค การประกอบธุรกิจ การเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันที่เกิดปัญหาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ทำให้คุณภาพชีวิตของคนลดลงจากการเกิดปัญหาเศรษฐกิจ หลักเศรษฐศาสตร์ จึงเข้ามาเกี่ยวข้องและอธิบายปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ คือ (1) ความเจริญทางเศรษฐกิจ (2) มูลค่าของสินค้าและบริการต่างๆ และ 3 เสรีภาพของระบบ เศรษฐกิจ ซึ่งทั้ง 3 ข้อก็เกิดปัญหาพื้นฐานเศรษฐกิจที่ว่าด้วยความต้องการ และการตอบสนองความต้องการ การเนื่องจากความเข้าใจเรื่องเศรษฐกิจต้องการความรู้ทางเศรษฐศาสตร์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ทิวเมฆ นาวาบุญนิยม, 2558: 27-28) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนปทุมโมโคก จังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า

1. การรับรู้เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนปทุมโมโคก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านพบว่า การรับรู้ด้านเงื่อนไขคุณธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด คุณภาพชีวิตของชุมชนปทุมโมโคก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านพบว่า คุณภาพชีวิตด้านปลูกฝังค่านิยมไทยอยู่ในระดับมากที่สุด การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนปทุมโมโคก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. บุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชนปทุมโมโคก ที่มีเพศ อายุ การศึกษา สถานภาพในชุมชน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชนและประสบการณ์ที่เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่างกัน มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิตกับการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิตกับการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

4. การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนปทุมโมโคก คือ ความตั้งใจฝึกฝนตนเอง เรียนรู้ที่จะมีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย พอเพียง มีศีลมีธรรมเป็นหลักเป็นที่พึ่งพิงตนให้พึ่งตนเอง ขวนขวาย เอาภาระรับผิดชอบในกิจการต่างๆ ของชุมชนและมีชีวิตอยู่อย่างผู้ให้และผู้เสียสละ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นิสรา ใจชื่อ, 2557) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ของหมู่บ้านศาลาศักดิ์ และหมู่บ้านโคก มี 8 ปัจจัยที่เหมือนกัน ได้แก่ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านจิตใจ ด้านสังคม-วัฒนธรรมด้านการมีส่วนร่วม ด้านผู้นำหมู่บ้าน และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ โดยภาพรวมของทั้ง 8 ปัจจัยมี

ความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 0.05

2) ด้านสังคม ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักคือ เป็นสังคมเมือง รูปทรงของชุมชนก็ไม่เปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์เหมือนเดิม คนในชุมชนมีความสามัคคีกลมเกลียวช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยกันการดำเนินการพัฒนาเป็นไปในรูปแบบที่เน้นการยอมรับนับถือซึ่งกันและกันเป็นการดำเนินการและร่วมเรียนรู้ที่ทั้งกลุ่มแกนนำกับชาวบ้านมีปฏิสัมพันธ์กันรวมถึงชาวบ้านกับชาวบ้านแกนนำกับจังหวัด แกนนำกับองค์กรต่างๆรูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบูร ด้านสังคม อยู่ในระดับมากทุกข้อคำถามซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2550: 61) ได้กล่าวถึง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการว่า เป็นการปฏิบัติงานที่บุคคล หรือหน่วยงานนำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลง พัฒนาหรือสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขมั่นคงและยั่งยืน ได้แก่ ชุมชน สังคม ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การคิด การลงมือปฏิบัติงานจริง และการประเมินผล ทั้งนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางสายกลางที่คำนึงถึงหลักการสำคัญ คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน รวมถึงลดการใช้ความรู้และคุณธรรมในปฏิบัติงานด้วยและสอดคล้องกับแนวคิดของ (ปรียานุช พิบูลสรารุช, 2551: 56) กล่าวว่า การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปันกำลังทรัพย์ กำลังกาย กำลังใจและกำลังความรู้ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การทำงานอย่างรอบคอบ ทำงานด้วยความระมัดระวัง มีความเพียร มีความอดทน มีน้ำใจ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วรรัตน์ เกตุเพชร, 2550) ได้ศึกษาการเรียนรู้การใช้ชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาประชาชนในเขตตำบลเวฬุออร์ อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาการรับรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงการประยุกต์ใช้ประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัวและการประยุกต์ต่อชุมชน ผลการศึกษา พบว่า ส่วนมากได้รับข้อมูลข่าวสารและเข้าใจเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากโทรทัศน์ มีความเข้าใจว่า เศรษฐกิจพอเพียงเกิดจากพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้านการประยุกต์ใช้ประโยชน์ต่อตนเองและครอบครัวเรื่องนี้น้อยที่สุด คือ เรื่องการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ในครอบครัว และด้านการประยุกต์ใช้ประโยชน์ต่อชุมชน คือ เรื่องมีกิจกรรมเพื่อลดต้นทุนการผลิตในการประกอบอาชีพในชุมชน

3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักคือ “แม่น้ำจันทบูร” เป็นหัวใจย่านการค้าเป็นชุมชนเมืองเราอาศัยคลองริมน้ำจันทบูรขยชะของชุมชนให้ใส่องดดำไว้ เข้า-เย็น จะมีรถขยชะมารับ จะมีถึงขยชะเทศบาลไว้คอยบริการรูปแบบการปรับปรุงแต่ไม่เปลี่ยนแปลง สภาพดั้งเดิมของความเป็นชุมชนเก่าแก่ และวิถีชีวิตคนริมน้ำ รักษาวิถีธรรมชาติแบบเดิม ด้วยการอนุรักษ์ ปรับปรุง แต่ไม่เปลี่ยนแปลงไปมาก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (สุธาวัลย์ เสถียรไทย และคณะ, 2550: 57) ได้กล่าวถึงการดำเนิน

ชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมไว้ในเรื่องตัวชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียง ระดับจังหวัดในมิติสิ่งแวดล้อม ว่าจากการเปลี่ยนแปลงรากฐานของประเทศจากชุมชนเกษตรกรรมเพื่อไปเป็นประเทศอุตสาหกรรมโดยที่โครงสร้าง ระบบ กลไกของกระบวนการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาอาศัยแนวทางตะวันตก โดยทิ้งภูมิปัญญาไทย และมีได้คำนึงถึงกระบวนการรองรับและแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นภูมิป้องกันที่สำคัญต่อการที่ประเทศไทยจะพัฒนาเป็นประเทศอุตสาหกรรมทำให้สังคมไทย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สิทธิเดช นิลสัมฤทธิ์ และมนตรี เกิดมีมูล, 2548: 47) ได้วิจัยเรื่อง ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล ในเรื่องของความสามารถในการพึ่งตนเองใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านเทคโนโลยี และด้านเศรษฐกิจ พบว่า มีความสามารถพอเพียงทุกด้าน แม้ว่าจะอยู่ระดับที่ไม่สูงนัก ถือได้ว่ามีจิตสำนึกในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมากพอสมควรและมีการดำเนินชีวิตสอดคล้องกับแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงค่อนข้างมากถึงกับแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่วนใหญ่รับรู้รับทราบจากสื่อโทรทัศน์วิทยุมากที่สุด

4) ด้านวัฒนธรรม การฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมตามชุมชนเป็นถนนคนเดิน “ถนนวิถีชีวิตดั้งเดิม” สืบทอดกันมาตามวิถีชีวิตเป็นการผสมผสานวัฒนธรรมทางศาสนาการผสมผสานวัฒนธรรม 3 วัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมไทย จีน ญวน และรูปแบบใหม่ที่เน้นเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชิงวิถีชีวิตและเชิงอนุรักษ์ ชุมชนริมน้ำจันทบูรยังคงสืบทอดศิลปะและวัฒนธรรมต่างๆในอดีตไว้ได้เป็นอย่างดีที่ไม่ได้นำออกมาจัดแสดงหรือสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้ชม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา, 2548: 46) ได้กล่าวถึงการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทางด้านวัฒนธรรมคือการรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม มีความสอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม มีการพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มากและสอดคล้องกับแนวคิดของ (ปรียานุช พิบูลสราวุธ, 2550: 24) ได้กล่าวถึงการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทางด้านวัฒนธรรมคือการเห็นคุณค่าในความเป็นไทย เอกลักษณ์ของไทย เห็นประโยชน์ของภูมิปัญญาไทย ภูมิปัญญาท้องถิ่นและรู้จักเลือกรับและแยกแยะวัฒนธรรมอื่นๆ ที่เข้ามาสามารถนำบุตรหลานให้รู้จักเลือกรับวัฒนธรรมที่ดี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระมหาประทีป พรหมสิทธิ์, 2545) ได้ศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินชีวิตในสังคมมี 2 ระดับ คือระดับสามัญทั่วไป เป็นชีวิตของผู้ครองเรือน ต้องอยู่ในระเบียบของสังคม ยอมรับระบบเศรษฐกิจที่สังคมสร้างขึ้นด้วยความเข้าใจ ส่วนอีกระดับหนึ่งคือบรรพชิตที่ไม่ดำเนินชีวิตไปตามระบบแบบแผนเศรษฐกิจ เพราะไม่มีกิจกรรมทางวัตถุ หากว่าจำเป็นไม่พึงคิดเป็นกำไรหรือขาดทุน มุ่งให้เป็นอยู่อย่างบริสุทธิ์ทางจิตวิญญาณและช่วยชี้นำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตโดยคุณธรรม จากการศึกษา

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ทราบว่า เป็นหลักจริยศาสตร์ในพุทธศาสนา คือ หลักสันโดษ ซึ่งหมายความว่า ความพอดี พอเพียง พอประมาณ ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น โดยพุทธศาสนายอมรับความสามารถของมนุษย์ซึ่งพัฒนาไปสู่เป้าหมายในการแก้ไขปัญหาของมนุษย์ และสังคมที่มีอยู่ได้ด้วยการศึกษาให้เข้าใจในชีวิตจิตใจของตนเองและธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างเข้าใจและเป็นขั้นตอนซึ่งจะทำให้การจัดการเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

รูปแบบการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนริมน้ำจันทบูร

1. ด้านเศรษฐกิจ ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักคือ เศรษฐกิจในชุมชนที่เรา นำมาจากที่อื่นเข้ามา คนในชุมชนรวมตัวกัน ทางวัฒนธรรมส่งบุคลากรมาฝึกอบรม เรียกว่า “วิสาหกิจชุมชน” ค้าขายสินค้าตามความเหมาะสมโดยไม่หวังกำไรเกินควร เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้ความพึงพอใจในชุมชน เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืน การกินอยู่อย่างพอเพียง ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ชุมชนริมน้ำจันทบูร มีการเสนอวิธีที่ดำเนินการ ให้สอดคล้องกับความต้องการของจังหวัด

2. ด้านสังคม ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักคือ เป็นสังคมเมือง รูปทรงของ ชุมชนก็ไม่เปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์เหมือนเดิม คนในชุมชนมีความสามัคคีกลมเกลียวช่วยเหลือ พึ่งพาอาศัยกันการดำเนินการพัฒนาเป็นไปในรูปแบบที่เน้นการยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน เป็นการดำเนินการและร่วมเรียนรู้ที่ทั้งกลุ่มแกนนำกับชาวบ้านมีปฏิสัมพันธ์กัน รวมถึง ชาวบ้านกับชาวบ้านแกนนำกับจังหวัด แกนนำกับองค์กรต่างๆ

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ “แม่จันทบูร” เป็นหัวใจย่านการค้าเป็นชุมชนเมืองเราอาศัยคลองริมน้ำจันทบูร ชยะของ ชุมชนให้ใส่ถุงดำไว้ เข้า-เย็น จะมีรถขยะมารับจะมีถังขยะเทศบาลไว้คอยบริการ รูปแบบการ ปรับปรุงแต่ไม่เปลี่ยนแปลง สภาพดั้งเดิมของความเป็นชุมชนเก่าแก่และวิถีชีวิตคนริมน้ำ รักษาวิถีธรรมชาติแบบเดิม ด้วยการอนุรักษ์ ปรับปรุง แต่ไม่เปลี่ยนแปลงไปมาก

4. ด้านวัฒนธรรม ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักคือ การฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชน ดั้งเดิมตามชุมชนเป็นถนนคนเดิน “ถนนวิถีชีวิตดั้งเดิม” สืบทอดกันมาตามวิถีชีวิตเป็นการ ผสมผสานวัฒนธรรมทางศาสนาการผสมผสานวัฒนธรรม 3 วัฒนธรรม คือ วัฒนธรรมไทย จีน ญวนและรูปแบบใหม่ที่เน้นเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชิงวิถีชีวิตและเชิง อนุรักษ์ ชุมชนริมน้ำจันทบูรยังคงสืบทอดศิลปะและวัฒนธรรมต่างๆในอดีตไว้ได้เป็นอย่างดีที่ไม่ได้นำออกมาจัดแสดงหรือสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้ชม

เอกสารอ้างอิง

- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2548). การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง: วารสารเศรษฐกิจและสังคม. 42, 6.
- ทิวเมฆ นาวาบุญนิยม. (2558). การประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนปทุมโคก จังหวัดนครปฐม. วารสารวิทยาการจัดการ. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- นิสรา ใจซื่อ. (2557). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง. รายงานการวิจัย กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปรียานุช พิบูลสรารุช. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา: วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา. 20, 64.
- _____. (2551). คลังหลวงกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: เพชรรุ่งการพิมพ์.
- ประภาพรณ ฉัตรมาลัย. (2552). มรดกวัฒนธรรมชุมชนริมน้ำจันทบูร. วารสารวิถีชุมชนคนริมน้ำ: จันทบูร.
- _____. (2556). ชุมชนริมน้ำจันทบูร. เชียงใหม่: โขตนาปริ้นท์ จำกัด.
- พระมหาประทีป พรหมสิทธิ์. (2545). การศึกษาวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระมหาปกาศิต สิริเมโธ. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุเทพ ศรีบุญเพ็ง และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2558). การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจของร้านชัยเจริญ เมล็ดพันธุ์ข้าว ตำบลดอนก่ายาน อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารวิชาการ ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2550). การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรมและแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โพเพช.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. (2550). สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ :คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุธาวัลย์ เสถียรไทย และคณะ. (2550). บทความเรื่องตัวชี้วัดเศรษฐกิจพอเพียงระดับจังหวัด: มิติสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

- สิทธิเดช นิลสัมฤทธิ์และมนตรี เกิดมีมูล. (2548). *การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล*. กรุงเทพฯ: ทีพเนตร์การพิมพ์.
- วรรัตน์ เกตุเพชร. (2550). *การเรียนรู้การใช้ชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาประชาชนในเขตตำบลแฮร์อ้อ อำเภอวิวัฒนาการ จังหวัดสระแก้ว*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิจิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร. (2546). *ถอดรหัสเศรษฐศาสตร์เพื่อเข้าใจเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: บริษัท แสงดาว.
- Hawkins. D. I. Best. R. J. & Coney. K.A. (2001). *Consumer Behavior: Building Marketing Strategy*. 8 th ed. New York: McGraw Hill.
- Schieffer. L.G. and Kanuk. (1970). *Consuer Behavior* 7 the. Upper Saddle River. New Jersey: Prentice hall International.